

Er neyðugt við einari útjavning?

Føroya Kommunufelag hevur í eina tíð arbeitt við ítøkiligum uppskotum til hvussu ein millumkommunal útjavningarskipan kann gerast

Føroya Kommunufelag
Tíðindaskriv um útjavning

Felagið metir ta vera neyðugt at hugtakið útjavning kemur á dagsskránna og at fyrimunir og vansar við einari slíkari skipan verða neyvt lýstir.

Útjavningarskipan óneyðug?
Nú røddir eru frammi um at slík skipan er óneyðug, ongan mun ger, og at royndir úr okkara grannalondum vísa at slíkar skipanir eru av tí ónda, kennir felagið seg noydd at koma við nøkrum viðmerkingum.

Ásannandi at ta skal vera liviligtíøllumsamfelagnum, bæði í miðstaðar- og í útjað-ara øki, hava allar granna-tjóðir okkara eina millum-kommunala útjavningarskipan. Gaman í eru hesar skipanir ikki lýtaleysar, men tær eru neyðugar fyri atvarðveita eittsamhaldsfast samfelag har kommunur og fólkuttanfyri miðstaðarøkið eisini hava møguleikar fyri at menna seg, á jøvnum føti við restina av samfelagnum.

At siga at ein slík skipan ikki er neyðug í Føroyum, er at fara heldur lætt um sannleikan

Verandi støða
Á talvuni niðanfyri sæst at inntøkugrundarlagið hjá kommunum og økjum í Føroyum er sera ymiskt.

Sí talvu 1

Suðurstreymur hevur eitt inntøku grundarlag sum er gott 186 túsund kr. pr. skattaborgara, ímeðan skattagrundarlagi í Sandoynni sum ta lægsta er uml. 145 túsund kr. pr. skattaborgara. Altso ein munur uppá góðar 40.000 kr.

Økini í landinum kunnu býtast í trý.

Norðoyggjar, Eysturoygg-in, Sundalagi og Vágarnar ið hava eitt inntøkugrundarlag sum er eitt vet niðanfyri miðalinntøku grundarlagið í Føroyum.

Streymoy ið liggur væl omanfyri miðal og Sandoy/Suðuroy sum liggja væl niðanfyri.

Skattagrundarlagi hjá kommununum í Suðuroynni og Sandoynni eru uml 25 % lægri enn skattagrundarlagi er í eitt nú Tórshavnar kommunu. Viðmerkjast skal at talan er bert um A-inntøkur. Høvdu aðrar inntøkur so sum partafelags-skattur, vørugjöld o.a. verið tiknar við, hevði munurin verið væl størri.

Tað er eingin loyna, at oftani eru ta kommunurnar

Talva 1 ¹	
Øki	Skattskyldug inntøka pr.skattaborgara
1 Norðoyggjar	161.800
2 Eysturoy	165.502
3 Sundalagið	166.015
4 Streymoy ²	186.261
5 Vágar	164.151
6 Sandoy	145.438
7 Suðuroy	150.371
Miðal	172.033

Talva 2³

Kommuna	inntøka	Skattaprosent	Kommunuskattur
Tórshavn	200.000 kr	19,75	34.365
Vestmanna	200.000 kr	22,00	38.280
Sandur	200.000 kr	24,00	41.760

Talva 3

Kommuna	(miðalinntøka-botnfrádrátt) = Skattagrundarlag	Skattabroyting uppá 6%
Kommuna 1 (T.d. Tórshavnar kommuna)	(190.000 - 26.000)= 164.000	9840 kr. pr. Borgara
Kommuna 2 (T.d. kommunurnar í Suðuroynni)	(150.000 - 26.000)= 124.000	7440 kr. pr. Borgara

við lægsta inntøkugrundarlagnum sum hava hægstu kommunuskattaprosentini eins og størstu kommunuskuldina, so ójavnin í figgj-arligu fyrirteytinum hjá kommununum eru helst væl størri enn talvan omanfyri vísir.

Hvør er støðan hjá borgaranum í dag.
Taka vit dømis støðuna hjá trimum borgarum búsitandi ávíkavist á Sandi, Vestmanna og í Tórshavnar kommunu. Allir forvinna 200.000 kr. um árið. So skuldu hesir í kommunuskatti í 2006 gjalda.

Sí talvu 2

Sum sæst á talvuni omanfyri skal ein borgari í Vestmanna og á Sandi gjalda ávíkavist 3.480 kr. og 7.395 kr. meira í skatti árliga, enn ein borgari við somu inntøku í Tórshavnar kommunu.

Út frá teimum báðum talvunum sum vístar eru, kunna vit millum annað staðfesta at einskattaborgari í Tórshavn forvinnur í miðal áleið 40.000 kr. meira um árið enn ein borgar í Suðuroynni ella Sandoynni. (Talva 1)

At skattatrýsti er sera ymiskt frá kommunu til kommunu (Talva 2)

Kunnu fleiri øki leggjast útuttan eina útjavningarskipan?
Tá ið landið flytur kommununum uppgávu at umsita so skal landsskatturin lækka, samsvarandi uppgávu kostnaðin av tí uppgávu ið lögð verður út.

Í 2006 vóru øki ið kostaðu

54 mill lagðar frá landinum til kommunurnar at umsita, svarandi til 1,1 % av skattainntøkunum.

Hetta merkti at landið kundi lækka skattin við 1,1% og kommunurnar kundu hækka skattin samsvarandiuttan at borgarin merkti nakað til hetta. Men talan var bert um eitt miðaltal.

Av tí at skattagrundarlagi hjá kommunum er ymiskt, hevði helst verið neyðugt hjá ein kommunu við lágum skatta grundarlagi at hækka skattin við meira enn 1,1 %, ímeðan ein kommuna við høgum skattagrundarlagi helst ikki hevði havt fyri neyðini at hækka skattin eins nógv.

Vit kunnu taka enn eitt dømi.

Ein kommuna við eini miðal inntøku uppá 150.000 kr. pr. skattaborgara (Til dømis Kommunurnar í Suðuroynni, sí talvu 1) og ein kommuna við eini miðalinntøku uppá 190.000 kr. pr. skattaborgara, (Til dømis Tórshavnar kommunu) skulu yvirtaka annaðhvørt skúlan ella eldraøkið. Hvørt av hesum økjum kosta áleið 300.000 mill. Kr., svarandi til uml. 6 skattaprosent.

Við øðrum orðum skuldi landið í samband við yvirtøkuna lækka skattin við uml. 6 prosentum, samstundis sum kommunurnar kundu hækka skattin við 6 prosentumuttan at borgarin merkti nakað økt skattatrýst.

Men hvat hendur tá ið tvær kommunur við ymiskum skattagrundarlagið

hækkað skattin við 6 prosentum.

Sí talvu 3

Talvan vísir at kommuna 1, fær 9840 kr. inn fyri hvønn skattaborgara um hon hækkar skattin við 6 prosentum. Kommuna 2 fær 7440 kr. inn, ella 2400 kr. Minni fyri hvønn skattaborgara, svarandi til áleið 25 prosent.

Um til dømis skúlin verður lagdur kommununum at umsita so fær kommunan eina lógarbundna uppgávu at umsita. Hon skal reka skúlan í samsvar við ítøkiligi krøvini í fólka-skúlalógina.

Trupulleikin er at kommununa 2 skal reka júst somu uppgávu sum kommuna 1, men hon skal reka hesa uppgávu við einum kostnaðarstøði ið er 25 prosent minni.

Ein møguleiki er at kommununa 2 hækkar skattin meira enn kommununa 1. Men havandi í huga at kommuna 2 helst longu hevureitthøgtskattaprosent, eina tunga skuldarbyrðu og eitt lítið inntøku grundarlag, so er hetta neyvan nøkur gongd leið. Hin møguleikin er sjálvsagt at kommunan ikki hækkar skattin við meira enn við 6 prosentum og á ein ella annan hátt roynir at reka lógarbundnu uppgávuna, skúlan, við vánaligari figgj-arligum grundarlagi enn kommununa 1. Hetta kann við røttum sigast at vera eitt væl ímillum pest og kolera. Í millum ein vánaligan fólka-skúla ella eitt hægri skattatrýst.

Vandin er stórur fyri at fólk velja at flyta í aðra

Kappingarlógin

PETUR Í GONG
Brúkarasamtakið

Seinasta góða hálva árið hevur Brúkarasamtakið lutikið í arbeiðinum at dagføra Kappingarlógina. Eitt serligt við hesum arbeiðinum var fyrst og fremst samansetingin av arbeiðsbólkinum, sum í hesum føri var við umboðum fyri brúkara og vinnu, umframt kapping-armyndugleikanog Vinnu-málaráðið.

Arbeiðið hevur gingið sera væl, og bólkurin hevur verið samdur um flestu lutirnir í nýggja uppskotinum.

Í nýggju Kappingarlógini er atlit ið til brúkaran tikið við longu í fyrstu greinini, eins og øll lógin leggur upp til eina nógv betur skipaða kapping. Millum annað tá tað snýr seg um samanleggingar og avtalur millum fyrirkøtur.

Brúkarasamtakið er serliga nøgt við, at hald skal leggjast á vinningin, ið kann staðfestast av, at fyrirkøtur ikki halda seg til Kappingarlógina. Kortini meta vit ikki, at henda áseting einsamøll kann tryggja brúkaran ímóti órætti. Til hetta krevst møguleikin fyri at føra sakarmál í bólki. Og her mæla vit til, at t.d. ein brúkararmyndugleiki fær rætt til at føra endurgjaldskrav fyri allar teir brúkarar, ið ikki greitt bera seg undan. Annað gevur ikki meining.

Um vit taka sakina um bakararnar á sinni. Vit kunnu ímynda okkum, at teir brúkarar, ið hava goldið ov nógv fyri breyðið, ætla at stevna. Teir vilja hava endurgjald fyri tað, ið teir hava goldið ov nógv. Sum er má hetta gerast á tann hátt, at ein stevning skal stovnst fyrí hvønn einstakan brúkarar, og at hesir brúkarar hvør í sínum lagi gera upp og skjalprógva sín miss. Ein vónleys uppgáva, ið ikki gevur nakra serliga meining. Tí nýtist ongum vinnurekandi at vera bangin fyri nøkrum endurgjaldskravi frá brúk-

aranum, ið sostætt verður tann, ið má bera kostnaðin.

Arbeiðsbólkurin hevur eisini nortið við spurningin, hvørt mann skal mæla til eina lóg um alment innkeyp. Her var ikki so nógv at kjakast um, tí full semja var um, at hetta mátti vera ein sjálffylgja. Hóast semja var um hetta, var raðfestingin av grundgevingunum ikki heilt tann sama hjá øllum. Meðan vinnan fyrst og fremst vil tryggja sær, at tað almenna ikki setur kappingina til viks, hugsar Brúkarasamtakið meira um ein almennan innkeypspolitikk. At tað almennasumeinstórbrúkarari kann vera við til, gjøgnum sítt innkeyp, at gera vørur, ið annars ikki eru so atkomiligar, meira atkomiligar hjá vanligu brúkaranum. So sum vistfrøðiligar vørur, svana-ella ES blómu-merktar vørur, FSC-merkt timbur, sólfangarar o.l. Eisini vísir tað almenna við sín-um innkeypspolitikki hvørja støðu vit sum land hava til viðurskipti av etiskum, samfelagsligum, heilsuligum og umhvørv-islígunum slagi. Her og nú er tað heilt greitt fyri øll, at Føroyar onga støðu hevur til ein hóp av málum. Innkeyp er eitt av teimum.

Hetta uppskotið til nýggja Kappingarlóg er ikki nakar endaligur sannleiki, ið megnar at standa í allar ævir. Samfelagið broytist alla tíðina, og tí mugu tillagingar gerast við jøvnum millumbilum. Onkrar ásetingar kunnu vísa seg at vera óhepnar, meðan annað kann tykjast at mangla.

Men samanum tikið eru vit í Brúkarasamtakinum sannførd um, at henda nýggja Kappingarlógin, um hon verður samtykt, fer at skapa eina meira virkna kapping, og harvið eina nógv størri gagnnýtslu av okkara tilfeingi. Økt krøv til umsitingina av lógini verða vunnin fleirfaldað inn aftur gjøgnum eitt virknari vinnulív, ið verður betri brynja at virka undir vanligum altjóða krøvum.

kommunu, les at fólk flyta til kommunur í miðstaðar-økinum

Føroya kommunufelag metir at spurningur um útjavning eigur at vera viðgjørdur samstundis, ella innan at fleiri øki vera lögð kommununum at umsita.

Spurningur um útjavning og er ímillum evnini ið fara at vera umrødd á umboðs-

ráðsfundi hjá Føroya Komm- unufelag 23 og 24 februar.

¹ Hagstovan

² í hesum dømi eru Vestmanna og Kvívík partur av Streymoy. Tórshavn hevur eitt miðalskatta grundarlag uppá uml. 190.000 kr pr. borgara

³ Toll og skatt